

Palvelun laatu (QoS) Internetissä

(Kurose-Ross, Computer Networking, ss. 536-556, Tanenbaum, ss. 393-395)

- ◆ Sovellus ei saa mitään takuita palvelun laadusta (Best effort)
  - joskus kaikki toimii hyvin, joskus ei
  - sovellus ei voi paljoa siihen vaikuttaa
- ◆ Tällainen palvelu ei sovi kaikille sovelluksille
  - ◆ audio/video
  - ◆ multimedia
  - ◆ IP-puhelu
- ◆ QoS-ajattelu myös Internetiin?
  - viive, viipeen vaihtelu
  - virheettömyys

30.11.2001

Paremmat takeet palvelun laadulle

- ◆ **Integrated Services (IntServ)**
  - sovelluksilla erilaisia datavoitoa, joilla erilaiset tarpeet
  - varataan etukäteen resurssit, jotta eri datavoiden vaatimukset voidaan täyttää
- ◆ **Differentiated Services (DiffServ)**
  - erilaisia paketteja, joilla erilaiset tarpeet
  - reititin kohtelee näitä paketteja eri tavoin
    - ◆ esim. omat ulosmenojonot tärkeille paketeille

30.11.2001

IntServ eli Integroidut palvelut (Intergrated Services)

- ◆ Integrointi eli palvelun laatuajattelun liittäminen Internetiin
- ◆ Käyttäjä voi valita erilaisia palveluluokkia ja yhteyden laatutasoja
  - » kullekin sovellukselle palveluja sen tarpeiden mukaan
  - » laadusta joutuu yleensä maksamaan
- ◆ yhteysajattelu (liikennevuo)
  - sovitaan ensin yhteydellä käytettävän palvelun laadusta
  - verkko (= reitittimet) huolehtivat siitä, että sovellus saa tarvitsemansa palvelunlaadun

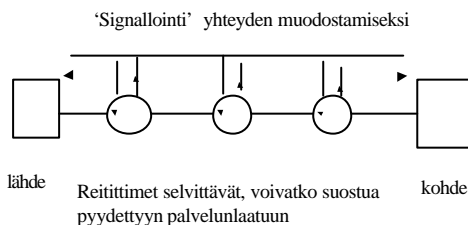
30.11.2001

Takuu perustuu resurssien varaamiseen

- ◆ Jokainen reititin yhteyden reitillä päättää, pystyykö se antamaan yhteydelle sen haluaman palvelun
- ◆ yhteyden muodostusvaiheessa (Call Setup) kunkin reitittimen on
  - tunnettava yhteyttä haluavan sovelluksen liikennevuo
  - tiedettävä millaista palvelua sovellus tälle liikennevuolle haluaa
  - tiedettävä oma tilansa eli pystyykö täyttämään vaatimukset
    - ◆ miten paljon resursseja on vielä jäljellä
    - ◆ miten paljon resursseja on jo varattu

30.11.2001

Yhteyden muodostusvaihe

30.11.2001

Yhteyden muodostuksessa tarvitaan

- ◆ Liikennekuvaus (traffic characterization)
  - Tspec (RFC 2210)
- ◆ Halutun palvelunlaadun määrittely (specification of the desired QoS)
  - Rspec (RFC 2215)
- ◆ Yhteydenmuodostuksessa käytetty protokolla (signallointiprotokolla)
  - kuljettava liikennekuvausten ja palvelumäärittelyn reitin reitimmeltä toiselle
  - valittu protokolla **RSVP** (Resource reSerVation Protocol) (RFC 2205)

30.11.2001

Tspec: Token_Bucket_Tspec

1	
127	
Token Bucket Rate	
Token Bucket Size	
Peak Rate	
Minimum Policed Unit	
Maximum Packet Size	

31

0

30.11.2001

Liikenteen tasoitus (traffic shaping)

- ◆ liikenne tyypillisesti pusrkeista
  - » aiheuttaa ruuhkaisuutta
- ◆ tasoitetaan liikennevirtaa puskurilla
  - » puskuri toimii jonona
  - vuotava ämpäri
  - vuoromerkkiämpäri
- ◆ liikennevirran määrittely
  - määrittelee asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet

30.11.2001

8

Vuotava ämpäri (leaky bucket)

- ◆ pusrkeisuutta tasoittaa iso puskuri, josta liikenne valuu tasaisesti
  - » 'vuotava ämpäri'
  - » yksi tavu / yksi paketti lähtee jossain aikayksikössä, jos on lähetettävää
- ◆ jos datapusrke mahtuu puskuriin, se aikanaan pääsee matkaan
  - » äärellinen jono
  - » yläraja saapumistiheydelle
  - » jos saapumistiheys liian suuri, niin dataa katoaa

30.11.2001

9

Esimerkki

- ◆ Tietokone tuottaa dataa pusrkeissa hyvin suurella nopeudella. Oletetaan 50 ms pusrke, jonka aikana dataa lähetetään 2 MB. Mikä on keskimääräinen datanopeus pusrkeen aikana? Kuinka suuri puskuri vuotavaan ämpäriin tarvitaan? Kuinka kauan kestää pusrkeen käsittely, jos ämpäriin valuma on tasainen 4 MB sekunnissa?
- ◆ Datanopeus pusrkeessa on $2\text{MB}/50*10^{-3} = 40\text{MB/s}$
- ◆ Pusrkeen pitää mahtua puskuriin eli tarvitaan lähes 2MB puskuri.
- ◆ Koska vuotavan ämpäriin ulostulo on 4 MB/s eli 2 MB:n pusrkeen käsittely kestää 500 ms.

30.11.2001

Vuoromerkkiämpäri (Token bucket)

- ◆ lähettäminen vaatii vuoromerkkin
- ◆ vuoromerkkejä generoituu tasaisella nopeudella
- ◆ jos ei lähetettävää, merkkejä jää säästöön
  - » korkeintaan niin paljon kuin ämpäriin mahtuu
  - » => sallii rajoitetut 'minipusrkeet', maksimissaan ämpäriin kokoiset
- ◆ joustavampi kuin vuotava ämpäri
  - » pusrkeet voivat aiheuttaa ruuhkaa => vuotava ämpäri vuoromerkkiämpäriin perään

30.11.2001

11

Kahdenlaista palvelua

- ◆ **Taattu palvelu** (guaranteed service) (RFC 2212)
  - takaa rajat jonotusviiveille reitittimen jonoissa
    - » kokonaissiirtoviive riippuu käytetystä reitistä ja linkkien nopeuksista
- ◆ **Valvotun kuorman palvelu** (controlled-load service) (RFC 2211)
  - "vastaava palvelunlaatu, jonka sama vuo suunnilleen saisi kuormittamattomalta reitittimeltä"
  - » hyvä laatu, ilman takuita

30.11.2001

Taatun palvelun perusidea:

- ◆ Liikenne kuvataan vuoromerkkiämpärin avulla
  - lähetyslupien määrä sekunnissa = r
  - vuoromerkkiämpärin koko = b lähetyslupaa
- ◆ palvelu haluttuna siirtonopeutena R bps
- ◆ => maksimiviive reitittimessä on rajoitettu
  - Jotta puskuri ei vuotaisi yli lähettäjä saa lähettää t :n mittaisena aikana t korkeintaan $r \cdot t + b$ bittia
  - Jos siirtonopeus jonosta on vähintään R ($>r$), niin maksimiviive on korkeintaan b/R

30.11.2001

Oletetaan alkutilanteeksi ämpäri täynnä lupia.
 $R' > r$

Maksimissaan voitulla b :n pakettin kokoinen ryöppy

Esim. $b = 20$ lupaa
 $r = 2$ lupaa/s

Yhdellä luvalla saa lähettää yhden paketin

Ryöpyyn kaikki b pakettia siirtyvät reitittimen tulomenojonoon

Jos paketeille on luvattu siirtonopeus R' pakettia /s, niin jonon purkaminen kestää b/R' sekuntia eli viimeisenkin paketin viive on rajoitettu.

Todellisuus on hieman monimutkaisempi!

Valvotun kuorman palvelu

- ◆ Hyvä 'best-effort'-palvelu:
  - lähes kaikki paketit ehjinä perille
  - jonotusviive reitittimissä on lähes olematon
- ◆ sovellus ilmoittaa Tspec:insä ja kukin reititin varmistuu siitä, että sillä on tarpeeksi resursseja
  - ◆ kaistanleveyttä, puskuritilaa ja käsittelykapasiteettia
  - jos resurssit eivät riitä, niin ei hyväksytä
- ◆ sovellus ei voi esittää mitään erityisiä vaatimuksia virheettömyydelle tai viiveelle

30.11.2001

- ◆ Yksinkertainen tapa toteuttaa monien nykyisten sovellusten tarpeet
  - sovellukset toimivat periaatteessa hyvin nykyisessä Internetissä, mutta eivät kestä verkon ruuhkautumista
  - esim. monet tosiaikaiset multimediasovellukset
    - » 'joustavat' sovellukset

30.11.2001

RSVP (Resource reSerVation Protocol)

- ◆ Sovellukset voivat varata itselleen resursseja Internetistä
  - tietovuot, monilähetykset, multimediasovellukset
    - ◆ esim. videolähetyksellä vastaanottajalle
  - resurssi ~ kaistanleveys, (puskuritila)
- ◆ vastaanottaja huolehtii varauksista
- ◆ resurssit varataan monilähetyksissä

30.11.2001

- ◆ Protokolla kaistanleveyden varaamiseen
  - ei varausten toteuttamiseen verkossa
    - » on reitittimien asia huolehtia siitä, että tietovuot todella saavat niille varatun kaistanleveyden
      - ◆ skedulointi
  - ei myöskään määrää, mille linkeille varaukset tehdään
    - » reititysprotokollat huolehtivat reitien valitsemisesta
  - 'signaalointiprotokolla'
    - ◆ isäntäkoneet voivat varata siirtokapasiteettia tietovuolle

30.11.2001

Heterogeenisuus

- ◆ Tietovuon vastaanottajat voivat olla hyvin heterogeenisia
  - pystyvät vastaanottamaan eri nopeudella
    - ◆ Videota voidaan vastaanottaa nopeudella 28.8 Kbps, 128 Kbps tai 10 Mbps
    - ◆ koodataan video useana eri kerroksena
  - lähettäjän tarvitsee tietää vain vastaanottajajoukon korkein siirtonopeus

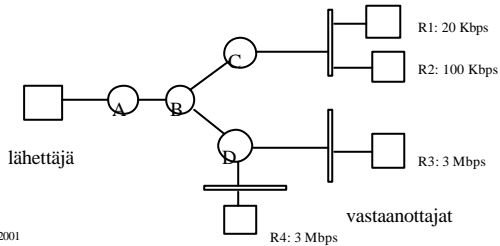
30.11.2001

Esimerkki: videolähetyksen urheilukilpailusta

- ◆ ‘sessio’ (istunto, Session)
  - useita monilähetyksidataa
  - useita lähettäjiä
  - joka vuorokaudella sama monilähetysoite
  - reitittimet tunnistavat paketeista, mihin sessioon ja mihin vuorokauden ne kuuluvat
    - ◆ esim. Monilähetysoite => sessio
    - ◆ IPv6:n vuonimiö => vuoro
  - lähettäjä lähettää usealle vastaanottajalle videokuvaa kilpailusta
    - ◆ joka paketissa monilähetysoite => vastaanottajat

30.11.2001

- ◆ Monilähetyksiprotokolla on muodostanut monilähetyksipuun lähettäjältä vastaanottajille

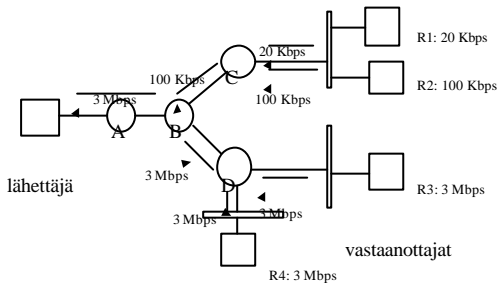

30.11.2001

- ◆ Jokainen vastaanottaja lähettää varaussanomien
  - ◆ käyttäen esim. reverse path forwarding algoritmia
  - ◆ kertoo millä nopeudella haluaa vastaanottaa lähettäjäältä
- ◆ sanoman saanut reititin varautuu antamaan pyydetyn kapasiteetin
  - ◆ pakettien skedulointia
- ◆ reititin lähettää eteenpäin vain suurimman saamistaan varauksista

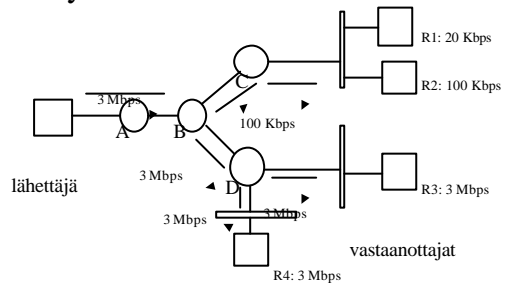
30.11.2001

Varaussanomien

30.11.2001

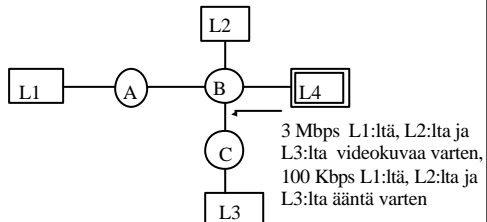
Tehdyt varaukset

30.11.2001

Videokonferenssi, jossa 4 osallistujaa

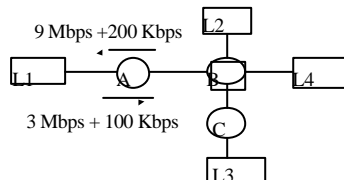
- ◆ kullakin videokuva- ja audioyhteys muihin
  - videokuva tarvitsee 3 Mbps ja audioyhteys 100 Kbps

30.11.2001

Reitittimet varaavat seuraavasti:

- ◆ videokuvaa varten kullekin tulee $3 * 3$ Mbps eli 9 Mbps ja kullakin lähtee 3 Mbps
- ◆ audioyhteyksiä varten riittää $2 * 100$ Kbps (korkeintaan kaksi samanaikaista äänyhteyttä) tulevaan ja 100 Kbps lähtevään audiovirtaan

30.11.2001

- ◆ Pääsytesti (admission test)
  - testaa, voidaanko varaus hyväksyä
  - jos ei => hylkäys
  - RSVP ei määrää millainen testin pitää olla
- ◆ Polkusanomat (path messages)
  - lähettäjät ilmoittavat, mitä reittiä varaukset tulee lähettää
  - kulkevat monilähetyspuuta
  - reititin A kertoo IP-osoitteensa ja lähetyksensä
    - ◆ Tspec:in

30.11.2001

Varaustyylejä

- ◆ Tyyli ilmoittaa
  - saako varauksia yhdistää
  - keiltä lähettäjiltä halutaan vastaanottaa
- ◆ kolme eri varaustyyliä
  - kaikilta lähettäjiltä ja varattu kaista on kaikkien lähetysten yhteiskäyttöön
  - listan lähettäjiltä, kullekin ilmoitettu oma kaistaleveys
  - listan lähettäjiltä, kaista kaikkien yhteiskäytössä
- ◆ pakettiradio /videokonferenssi
  - ◆ vain samalla tyyllillä varattuja saa yhdistää

30.11.2001

Intservin ongelmia

- ◆ Intservissä QoS on vuokohtainen
  - ◆ resurssit varataan koko vuolle päästä päähän
  - ◆ palvelunlaatu on vuokohtainen
- ◆ resurssivaraukset ja kirjanpito jokaisesta reitittimen kautta kulkevasta vuosta
  - ◆ OC-3-linkillä noin 256 000 yhteyttä yhdessä minuutissa runkoreitittimellä!
- ◆ Joukko ennalta määriteltyjä palveluluokkia, ei näiden keskinäisiä eroja
  - » ensimmäinen luokka <=> turistiluokka
  - » platinakortti > kultakortti > standardiluottokortti

30.11.2001

Diffserv eli eriytyneet palvelut (Differentiated Services)

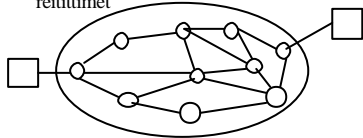
- ◆ Internetiin skaalautuva ja joustava palvelun eriyttäminen
  - » verkossa pystytään käsittelemään eri liikennettä eri tavoin
  - » uusia palveluluokkia voi syntyä ja vanhoja poistaa
- ◆ ei määritellä eri palveluita eikä palveluluokkia
  - vaan toiminnalliset komponentit, joilla tällaiset palvelut voidaan toteuttaa

30.11.2001

Diffserv-arkkitehtuurin kulmakivet

◆ Kahdenlaisia toimintoja

- reunatoiminnot (edge functions)
  - » isäntäkoneet tai ensimmäiset diffserv-taitoiset reitittimet

- ydintoiminnot (core functions)
  - » muut reitittimet

30.11.2001

Reunatoiminnot

◆ Pakettien luokittelu

- merkitsee saapuneet paketit
  - » DS-kenttä (differentiated service) saa tietyn arvon
  - » merkintä kertoo, mihin liikenneluokkaan paketti kuuluu
    - ◆ “behavior aggregate”
  - » eri merkinnöin varustetut paketit saavat eri palvelun verkon reitittimisessä

◆ Liikenteen valvonta (traffic conditioning)

- merkitty paketti joko lähetetään heti verkkoon, sitä viivästetään tai se jopa hävitetään

30.11.2001

Ydintoiminnot

◆ Pakettien eteenpäin reitittäminen

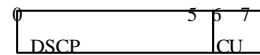
- kun merkitty paketti saapuu diffserv-kykyiseen reitittimeen, se ohjataan eteenpäin paketin luokan mukaisesti kohdeltuna (per-hop behavior)
  - ◆ miten paketti saa käyttöönsä linjakapasiteettia
  - ◆ miten sitä kohdellaan puskureissa
  - » paketin kohtelu riippuu **vain** sen merkinnästä, ei sen kohteesta tai lähteestä
    - ◆ ei tarvita tilatietoja eri yhteyksistä!

30.11.2001

DS-kenttä

◆ IPv4: TOS-kenttä (Type of Service)

◆ IPv6: liikenneluokkakenttä (Traffic Class Field)

- DSCP (Differentiated service code point)
- CU ei toistaiseksi käytössä

◆ DS-kenttä määrää paketin kohtelun muissa reitittimisissä

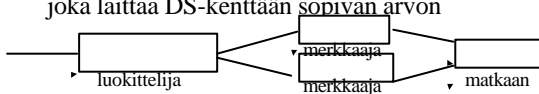
30.11.2001

Pakettien luokittelu ja merkkkaus

◆ Luokittelija lajittelee paketit jonkin kentän perusteella

- » lähde- tai kohdekone,
- » lähde- tai kohdeportti
- » protokolla, jne

◆ ja lähettää ne kyseisen luokan merkkajalle, joka laittaa DS-kenttään sopivan arvon

30.11.2001

Liikenneprofiili ja liikenteen valvonta

◆ Lähettäjä voi myös sopia käytetystä liikenneprofiilista

- » huippunopeus
- » puskaisuus

◆ jos lähetys poikkeaa sovitusta, niin

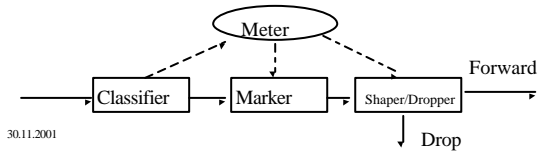
- » ne voidaan merkitä eri tavoin
- » niitä voidaan viivyttaa
- » tai ne voidaan hävittää

30.11.2001

Liikenteen mittaus

- ◆ Liikenteenmittaaja vertaa pakettivuota sovittuun ja päättää onko se sovittun mukaista

» Diffserv-arkkitehtuuri ei määrittele mitä poikkeavan vuon paketeille tapahtuu

Ydintoiminnot (Per-Hop Behaviors)

- ◆ Ulkoisesti havaittava eri käsittely eri luokan paketeille
  - eri luokan paketeille eri suorituskyky
    - ◆ mitattavissa oleva ominaisuus
- ◆ Voidaan toteuttaa eri menetelmin
  - ◆ etuilua puskurijonoissa
  - ◆ taataan tietty prosentti linkkikapasiteetista
  - nopeutettu edelleenlähetys
    - ◆ aina vähintään tietyllä nopeudella eteenpäin
  - taattu edelleenlähetys
    - ◆ eri luokkia, joista kullekin vähintään tietty määrä puskurikapasiteettia ja kaistanleveyttä
    - ◆ luokkien sisällä kolme eri 'pudotusluokkaa'

30.11.2001

